

Blåvandshuk
J.nr. 26/01720
Ref. BRHSV
Den 13. maj 2026

Ansøgning om frivillig miljøkonsekvensvurdering af Klima-lavbundsprojekt for Damsø, Skjern Enge.

Baggrund for projektet

Naturstyrelsen Blåvandshuk har udvalgt og afgrænset et Klima-lavbundsprojekt v. Skjern Enge. Projektområdet udgør ca. 298 ha og ligger i Ringkøbing-Skjern Kommune, umiddelbart syd for Skjern. Der er udarbejdet ét projektforslag for realisering af klima-lavbundsprojektet med fokus på at etablere en naturlig hydrologi på projektarealerne. Hovedvirkemidlet er at stoppe pumpningen af arealerne og i stedet etablere en passiv forbindelse mellem projektområdet og Skjern Enge.

Ophør af pumpeaktiviteten medvirker til genskabelsen af en naturlig sø indenfor projektområdet. Da projektområdet er domineret af tørveholdig jord med højt organisk kulstofindhold vil en naturlig hydrologi og sødannelse medføre en reduktion af udledning af drivhusgasser og næringsstoffer fra arealerne.

Fakta om projektet

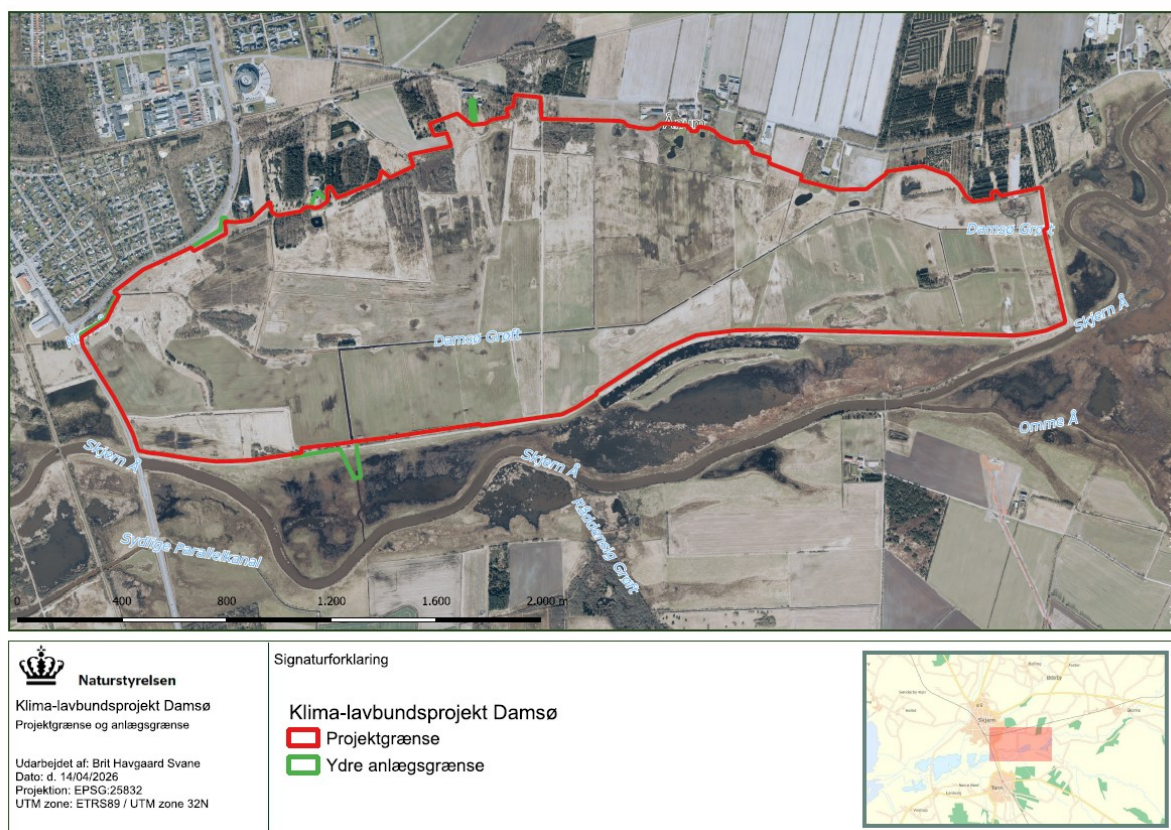
I 2016 gennemførte Ringkøbing-Skjern Kommune med hjælp fra Alectia en teknisk og ejendomsmæssig forundersøgelse af en del af Damsø Pumpelag. Formålet var at undersøge tilslutningen og mulighederne for et lavbundsprojekt. Der var opbakning til at gennemføre et projekt inden for pumpelaget, og projektet er sidenhen overdraget til Naturstyrelsen, for at forsætte projektet og igangsætte en jordfordeling i maj 2023.

Naturstyrelsen Blåvandshuk har haft det rådgivende firma COWI til at udarbejde en supplerende teknisk og biologisk forundersøgelse for et potentielt Klima-lavbundsprojekt. Projektområdet består overvejende af arealer i omdrift, mens en mindre del af projektområdet henligger som permanent græs eller som naturbeskyttede arealer. Ejerne af arealerne er Naturstyrelsen samt lodsejerne i Damsø Landvindingslag.

Den supplerende forundersøgelse har haft fokus på de nuværende forhold i området og de tekniske løsninger, der kan mindske drivhusgasudledningen fra lavbundsjordene. Projektet skal realiseres gennem ekstensivering af landbrugsarealer og hævnning af vandstanden, ved at stoppe med pumpningen, samt sløjfning af interne dræning og grøfter.

Ved etablering af en mere naturlig hydrologi opnås en reduktion af CO₂-udledningen fra de kulstofholdige jorde, en omsætning af kvælstof og kun en mindre udledning af fosfor. Det vurderes, at der ikke skal laves yderligere tiltag i projektet for at afværge fosforudledningen. På Figur 1 fremgår det afgrænsede projektområde (rød) på baggrund af den tekniske og biologiske forundersøgelse. På figuren

er der markeret en ydre grænse (grøn), der omfatter alle anlægstiltag, og dermed udgør den samlede projektafgrænsning for miljøkonsekvensvurdering. Hydrologiske ændringer som følge af projektet er afgrænset af den røde projektgrænse.

Figur 1 Oversigt over projektområdet, rød polygon er projektgrænse, grøn polygon er ydre grænse for anlægstiltag, og området hvorpå der søges en miljøkonsekvensvurdering.

Der er udarbejdet ét projektforslag for realisering af klima-lavbundsprojektet med fokus på at etablere en naturlig hydrologi på projektarealerne, hvor vandstanden inde i projektområdet hovedsageligt vil følge vandstanden i Skjern Å/Enge, grundet etablering af en passiv forbindelse herimellem, se opsummering af effekter i Tabel 1.

Da der er sket en sætning af jordene i projektområdet, bevares de nuværende diger mod syd. Det skal ses i sammenhæng med, at Skjern å har en bestand af laksefiskene havørred og laks, hvor ungfish om foråret gør sig klar til livet i saltvand (såkaldt smoltifikation) og vandrer nedstrøms mod havet i marts-april. I denne periode kan vandstanden efter massiv nedbør øges med 2,5 meter i Skjern å ved Vardevej ud for Damsø. Under de forhold er det sydlige dige en fysisk barriere imellem Skjern å og Damsø, som kan minimere risikoen for, at smolt af laksefisk og andre vandløbsfisk og hvirvelløse dyr kommer på afveje i Damsø i forbindelse med fiskenes vandringer. Hvis dette sker er det, særligt for laksefisk, veldokumenteret, at predatorer som rovfisk og rovfugle får adgang til et let bytte. Ved at bevare digerne, vil rekreative værdier ligeledes blive bevaret, idet gang- og cykelruter opretholdes.

Vest for projektarealet er der arealer der fortsat vil være afhængige af en pumpeaktivitet, hvorfor der etableres en ny pumpe for den vestlige del af det nuværende pumpelag, samt et afværge dige inden for projektområdet.

De overordnede projekttiltag fremgår i afsnittet nedenfor, se kort over anlægstiltag i Bilag 1, for yderligere uddybning se Bilag 2.

Kort gennemgang af anlægstiltag.

Sikring af afvanding fra nordvest

Der er arealer nordvest og vest for projektområdet, som skal have sikret fortsat afvanding med gennemførelse af projektet. Langs med Ringvejen, ved projektområdets nordvestlige hjørne, etableres en lukket rørledning på ca. 432 meter, der har til formål at sikre afvanding fra boligområdet, der ligger nord for, samt evt. afvanding fra Ringvejen. Rørledningen suppleres af et dige og pumper, som skal sikre Ringvejen, boligområderne, Vardevej, samt arealerne vest for Vardevej som er med i det nuværende pumpelag.

Diget etableres på alle strækninger med kronekant i kote på 3,00 m DVR90 på i alt ca. 595 meter. Den beregnede maksimale vandstand i projektområdet vil blive 2,70 m DVR90, som er en 100 års-afstrømningshændelse i Skjern Å samtidigt med ekstrem nedbør i det direkte opland. De eksisterende diger ved pumpehuset, langs den sydlige projektgrænse, er i kote ca. 4,0 m, men de er etableret og dimensioneret til tiden hvor der stadig var en kanal med diger på hver side, og ikke en naturgenoprettet ådal som i dag. De eksisterende diger er derfor højere end nødvendigt og ift. de diger som skal anlægges i forbindelse med projektet.

Afbrydelse af pumpe, pumpehus og etablering af rør gennem dige

For at realisere projektet er det afgørende at afbryde pumpningen ved pumpelaget, så arealet får en mere naturlig hydrologi. For at vandet fremover skal kunne løbe mellem Skjern Å og projektområdet, vil der blive etableret et nyt rør.

Lukning af grøfter/kanaler

Hovedformålet med at skabe mest mulig naturlig hydrologi i projektområdet opnås blandt andet også ved at stoppe funktionaliteten af grøfterne i området. Der arbejdes med lukning af 12 grøfter og kanaler af en samlet længde på ca. 5.500 m i den østlige del af projektområdet. I den sydvestlige del af projektområdet er der tale om ca. 890 meter grøft, der lukkes. Lukninger kræver en større mængde jord, hvorfor der laves ”skrab” på projektarealer, hvor der i forvejen er lavninger. Skrabene vil fremover blive lavvandede søer, som sandsynligvis vil være permanent vanddækkede

Hævning af veje og nye underføringer

Da ophør af pumpning vil give et permanent vandspejl i projektområdet samt hæve vandstanden ved vejene indenfor projektområdet, projekteres der med en hævnings af den nord-syd gående grusvej, hvor

i alt ca. 1556 meter af grusvejen hæves til kote 2,70 m(DVR90). Da der ved ekstreme nedbørshændelser ofte kan være situationer, hvor der samtidig er kraftig blæst, laves der en stensikring med paksten på 925 meter af strækningen, der etableres på begge sider af grusvejen. Da vandet fortsat skal have mulighed for at løbe frit på projektarealerne, etableres der 3 underføringer med et rør under vejene.

Lukning af rørlægning – etablering af overrisling

I den nordligste del af projektgrænsen løber en rørlagt grøft ind i projektområdet under Ånumvej. Lige syd for vejen er der et styrt i brønden. Drænvandet kan med fordel bringes til overrisling indenfor projektarealet.

Fjernelse af eksisterende brønde

Da de eksisterende brønde indenfor projektområdet fremover ikke vil have nogen funktion eller betydning, fjernes brøndene, så de ikke længere fremstår synlige i terrænet og eventuelt stikker op i en fremtidig vandflade. Der er 16 brønde, som fjernes.

Sikring af afvanding fra beboelser mod nord

Langs den nordlige projektgrænse er grænsen placeret gennem eller grænser op til ejendommenes haver og hovedejendomme.

Realisering af projektet vil medføre en forhøjet vandstand indenfor projektgrænsen.

Dette kan komme til at påvirke afvandingen af ledninger fra de omkringliggende beboelser, hvor udløbspunkter kan være tilpasset til den nuværende afvandingssituation. Da der er et godt fald ned til projektområdet, vurderes det, at der med stor sandsynlighed ikke vil være problemer med at sikre afvandingen fra beboelserne udenfor projektgrænsen. Der er afsat økonomi til at omlægge ledninger, således, at udløbspunkterne kan hæves enkelte steder, hvis nødvendigt.

Tabel 1 Oversigt over effekter af gennemførelse af klima-lavbundsprojektet Damsø

	Opsummering	
Stofberegninger	Oplysninger om effekter	Mængde
	Tilbageholdelse af CO ₂ -ækvivalenter i ton/år	6.813,25 ton CO ₂ /år
	Arealvis tilbageholdelse af CO ₂ -ækvivalenter i ton/ha/år	22,66 CO ₂ /år/ha
	Kvælstofreduktion	19.162 kg N/år
	Arealeffektivitet af kvælstofreduktion	64 kg N/år
	Fosforfrigivelse	Mængde
	Projektets fosforfrigivelse (kg P/år)	57,6 kg P/år
Naturforhold og hydrologiske forhold	Projektet vil berøre arealer med §3-beskyttet natur. Alle registrerede §3 arealer i projektets centrale, sydlige og vestlige del er i ringe eller moderat naturtilstand. Der findes et mindre overdrevsareal med moderat naturtilstand i den sydvestlige ende, som vil udvikles til en sø. Hydrologien vil forbedres på de arealer mod øst der ikke udvikles til sø, hvilket vurderes at være til gavn for de fugtige naturtyper. Det kan dog ikke afvises, at eksisterende søer samt en næringsfattig mose, vil blive påvirket negativt, da der kan blive tilført næringsholdigt overfladevand fra den nye Damsø, når vandstanden er høj i området. Det vurderes, at de værdifulde dele af de sure, sandede overdrev langs den nordlige projekt-grænse, der er vurderet til at være i god naturtilstand, ikke vil påvirkes. Da projektet vil medføre tilstandsændringer af §3 beskyttet natur, kræver realisering af projektet, at der indhentes dispensationer fra Naturbeskyttelsesloven hos Ringkøbing Skjern Kommune, som er myndighed på området. Der udtages 232,8 ha landbrugsjord indenfor projektområdet, hvor driften ophører og hydrologien forbedres. Der vil flere steder udvikles nye moser, enge og vandhuller på disse arealer. <u>Sødannelse</u> Når pumpen fjernes, vil de vestlige og centrale dele af projektområdet udvikle sig til en stor lavvandet sø, som har sine dybeste områder (>1 m) i den vestlige ende. Søen har vandtilførsel både fra bebyggede områder og fra landbrugsområder i oplandet nord og vest for projektområdet. Opholdstid: 87 dage (Årsmiddel ud fra MIKE HYDRO)	

Myndighedsbehandling	Projektets realisering kræver tilladelse i henhold til vandløbsloven i forhold til ændring (sløjfning) af dræn og grøfter og i forhold til ændringer af vandløb. Der skal søges landzonetilladelse i henhold til planlovens bestemmelser om ændret arealanvendelse (§ 35). Der skal eventuelt søges om tilladelse jf. jordforureningslovens §8 hos Ringkøbing-Skjern Kommune for ændret anvendelse af et forurennet areal. Det afhænger bl.a. af om arealet bliver alment tilgængeligt som rekreativt område. En mindre del af projektområdets nordøstlige del er omfattet af fredsskovareal, hvor der ved terrænændringer indenfor dette areal kræver en dispensation fra skovlovens §11, samt en dispensation fra §28 ved tilstandsændring.
Anlægsomkostninger	16.715.000 kr.

Miljøvurdering

Klima-lavbundsprojekt er omfattet af miljøvurderingslovens (MVL) bilag 2, punkt 10 f) Anlæg af vandveje, som ikke er omfattet af bilag 1, kanalbygning og regulering af vandløb og punkt 10 g) Dæmninger og andre anlæg til op stuvning eller varig oplagring af vand (projekter, som ikke er omfattet af bilag 1).¹ Det er Naturstyrelsens vurdering, at en screening af projektet vil føre til en afgørelse om at projektet er VVM-pligtigt. Derfor ønsker Naturstyrelsen at gøre brug af muligheden i MVL § 19 stk. 4, om at lave projektet under en miljøkonsekvensvurdering, jf. MVL § 15, stk. 1, nr. 3.

Baggrunden er, at projektet gennemføres i et område, hvor der sker en ændring af flere §3 beskyttede naturområder samt en påvirkning af levesteder for bilag IV arter. Der kan her ikke på forhånd afvises en væsentlig miljøpåvirkning, dette vil kræve yderligere undersøgelser, der er planlagt. Der er bl.a. tale om eftersøgning af følgende bilag IV arter, vandranke, spidssnudet frø, markfirben og grøn kølleuldsmed, derudover en eftersøgning af potentiel § 3 beskyttet natur, der ikke er registreret.

Projektet vurderes at være langt i sin planlægning og har væsentlig samfundsmæssig betydning i forhold til dets klimaeffekter, herunder tilbageholdelse af næringsstoffer til gavn for recipienten Ringkøbing Fjord.

Der har i forbindelse med den supplerende forundersøgelse været gennemført lodsejermøde, de tekniske projektforslag blev fremlagt for lodsejerne, og hvor samtlige lodsejere bakker op om projektet. Sideløbende med den supplerende forundersøgelse er jordfordelingen opstartet og afventer en afgørelse på miljøkonsekvensvurderingen inden kendelsen kan afsiges.

Under hele forløbet har der været løbende orienteringsmøder med Ringkøbing-Skjern Kommune, der i sin tid startede projektet op og fortsat bakker op om projektet.

Til yderligere belysning af projektet og til at underbygge ønsket om frivillig miljøkonsekvensvurdering vedlægges som bilag et udfyldt ansøgningsskema, der angiver de oplysninger, som skal indgives til

myndigheden ved ansøgning af projekter, der er omfattet af miljøvurderingslovens bilag 2. Skemaet er udfyldt af bygherres rådgiver (COWI).

I forbindelse med miljøkonsekvensvurderingen vil der være behov for yderligere feltundersøgelser af bilag IV-arter. Dette er planlagt til at gennemføres henover sommermånederne 2026. Forekomsten af bilag IV-arter fremgår af ansøgningsskemaet i Bilag 1. Der undersøges også for yderligere forekomst af §3 beskyttet natur udover det registrerede, hvor der foretages en vurdering af påvirkning, hvis det er til stede. Derudover er der behov for at få foretaget en væsentlighedsvurdering af relevante Natura 2000-områder, om projektet vil skade arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-områder.

Der er som bilag i øvrigt vedlagt den supplerende tekniske og biologiske forundersøgelse for Klimalavbundsprojektet Damsø (Bilag 2).

Når der er truffet beslutning om opstart af miljøkonsekvensvurderingen vil Naturstyrelsen og rådgiveren COWI gerne bistå SGAV med udarbejdelse af materialet ifm. den første offentlighedsfase.

Der er i forhold til tidsplan en forventning om at faserne med udarbejdelse af miljøkonsekvensrapport, anden offentlighedsfase og tilladelse til projektet kan gennemføres indenfor et år, så realisering kan tredje kvartal i 2027 alternativt tredje kvartal 2028.

Med Venlig Hilsen

Projektleder
Henrik Rosendahl Kristiansen
+45 21 20 29 48
herkr@nst.dk